

Arkivsaksnr. 22/11933-1
Saksbehandler Heidi Lydersen

Saksgang
Formannskapet
Kommunestyret

Møtedato
23.08.2022
31.08.2022

Reglement for valgstyret

Kommunedirektørens innstilling til vedtak:

1. Valgstyrets størrelse og sammensetning videreføres.
2. Vedlagt forslag til reglement for valgstyret vedtas.

Stig Tore Johnsen
Kommunedirektør

Mari Enoksen Hult
Direktør organisasjon

Hva saken gjelder

Valgstyret vedtok i møte 19.10.2021 å bestille en utredning fra administrasjonen om muligheter for å endre størrelse og sammensetning av valgstyret: "Valgstyret ønsker at det fremmes en sak som viser muligheten for å utvide valgstyret eller eventuelt ha flere vararepresentanter. Målet er at det skal bli flere folk å fordele arbeidsoppgavene på".

I samme vedtak ble administrasjonen bedt om en redegjørelse for muligheten til å redusere arbeidsbelastningen på valgnatten ved å fordele arbeidet på to dager. En sak om dette blir lagt fram for valgstyret, som beslutter hvordan tellingen organiseres.

Denne saken utreder alternativer for størrelse og sammensetning av valgstyret. I tillegg fremmes forslag til reglement for valgstyret.

Saksutredning

Valgloven sier at alle kommuner skal ha et eget valgstyre, og at dette skal velges av kommunestyret selv. Valgstyret er et utvalg i kommunelovens betydning (kommuneloven § 5-7). Etter denne paragrafen skal det være minst 3 medlemmer. I tillegg stiller kommuneloven krav om vedtaksdyktighet (se kommuneloven § 11-9). Dette innebærer at minst halvparten må være tilstede for å være vedtaksdyktig. Kommuneloven stiller også krav om kjønnsbalanse og at medlemmer er registrert bosatt innen kommunen. Etter kommunelovens § 7-7 (2) kan antall varamedlemmer være inntil to flere enn de faste medlemmer fra partiet eller gruppen. Det stilles også krav til kjønnsbalanse i varalistene.

Valgstyret i Tromsø kommune består av 11 medlemmer. Praksis har vært at valgstyret dannes av representantene som utgjør formannskapet, og at ordfører har ledervervet. Dette har vært praktisert siden kravet om et eget valgstyre kom inn i valgloven.

Valgstyrets arbeidsoppgaver skiller seg ut fra andre folkevalgte organer på en del områder. Valgloven sier at det er valgstyret som er ansvarlig for gjennomføringen av valg i kommunen. I følge valgloven krever prinsipielle saker alltid vedtak i valgstyret og kan ikke delegeres til administrasjonen. Utover dette har valgstyret også en rolle som krever fysisk tilstedeværelse for å fylle lovkrav om tilsyn. Valgstyret i Tromsø kommune har også i stor grad involvert seg i praktisk arbeid ved telling. Valgstyrets arbeid er av en karakter som gjør at de må forvente møter utover vedtatt møteplan og at det ved behov innkalles til møter på kort varsel og/eller ugunstige tidspunkt.

Ansvaret for opptellingen ligger hos valgstyret (valgloven § 10-4 (1)). Valgloven og forarbeidene til valgloven slår fast at den endelige opptellingen skal foretas under valgstyrets tilsyn og at dette tar til umiddelbart etter at foreløpig opptelling er avsluttet og alle stemmene er kommet inn til valgstyret (valgloven § 10-6 (1)). Målet med bestemmelsen er å ikke skape forsinkelser for valgresultatet. Valgstyret i Tromsø kommune har utover å ivareta minimumskrav om fysisk tilstedeværelse for å gjøre tilsyn, hatt seks medlemmer i arbeid med telling. Dette har gjort det mulig å umiddelbart samle et vedtaksdyktig valgstyre når det oppstår situasjoner som krever dette. Under telling kan det oppstå prinsipielle spørsmål som krever avklaring før telling kan fortsette. Tilstedeværelse av et vedtaksdyktig valgstyre under telling utgjør en viktig beredskap dersom det oppstår hendelser som gjør at telling ikke kan gjennomføres på planlagt vis.

For å sikre at valg som institusjon i samfunnet har høy legitimitet, bør valgstyret speile politisk mangfold og ha bred representasjon. Størrelsen på valgstyret kan påvirke muligheter til å ivareta representasjon fra både posisjon og opposisjon, samt både små og store partier.

Praksis i Tromsø kommune har vært at valgstyret utover sitt ansvar for tilsyn med tellingen, også bidrar i det praktiske arbeidet med telling. I hovedsak har dette handlet om verifisering av stemmesedler hvor valgstyret vurderer stemmesedlers gyldighet og hvordan de skal tolkes, der det er tvil om dette. Dette kan for eksempel handle om utydelige stempler eller å tolke velgers intensjon med endringer på stemmesedler. For å styrke legitimitet har representanter fra posisjon og opposisjon sammen vurdert den enkelte stemmeseddel. En viktig gevinst med denne praksisen er at prinsipielle spørsmål knyttet til stemmesedlers gyldighet blir grundig vurdert av valgstyret selv, og at dette bidrar til at godkjenning av valgoppgjøret går smidigere og mer effektivt.

Valg av størrelse og sammensetning av valgstyret kan ha betydning for hvordan valgstyret organiserer sitt arbeid gjennom valgperioden og under valgavviklingen.

Forslag til størrelse og sammensetning av valgstyret

I valgstyrets vedtak 19.10.2021 etterspørres mulighet for å utvide valgstyret eller øke antall vararepresentanter for at det skal bli flere å dele arbeidsbelastningen på.

Om kommunestyret vedtar at valgstyret skal ha et økt antall faste medlemmer kan det gjøre det mer utfordrende å få til møter på kort varsel og/eller på ugunstige tidspunkter. Økning i antall vararepresentanter vil gjøre valgstyret mer robust og mindre sårbart dersom representanter ikke kan stille.

Forslag 1:

Videreføre dagens praksis med 11 medlemmer og med de samme faste representanter som i formannskapet. Formannskapet har 24 varamedlemmer. For valgstyret ønskes flest mulig varamedlemmer. For å oppnå dette bør det velges vararepresentanter ut fra partienes representasjon i formannskapet, etter kommunelovens § 7-7 (2). I dagens formannskap er det kjønnsbalanse i utvalget og varalistene.

En fordel med denne praksisen er at formannskapet møtes hyppig, noe som gjør det enkelt å samle valgstyret og fatte beslutninger gjennom valgperioden. I mellomvalgår oppstår det saker som må behandles av valgstyret. Det er vanskelig å lage en møteplan, da administrasjonen på forhånd ikke vet når slike saker kommer til behandling. Valgstyrets møter blir i hovedsak tatt i forlengelsen av formannskapets møter, noe som gjør at representantene slipper å møte dobbelt opp.

Med 11 medlemmer får man representasjon både fra posisjon, opposisjon, samt store og små partier. Dette er med på å ivareta tillit og legitimitet til valg.

Siden formannskapets er frikjøpt, har praksis vært det ikke har vært egen godtgjøring for valgstyret.

Forslag 2:

Valgstyret reduserer antall faste medlemmer fra 11 til 7.

Under valgavviklingen vil et valgstyre med færre representanter gjøre det smidigere og mindre tids- og arbeidskrevende å samle valgstyret. Valgstyret blir da vedtaksdyktig med kun fire representanter tilstede. En fordel er at det ved behov gir rom for hasteavgjørelser under tellingen. Slagsiden er at dette åpner for at et fåtall representanter kan fatte viktige avgjørelser, og kan svekke tillit og legitimitet til valget.

Dette forslaget gir inntil 21 vara representanter dersom det velges inn medlemmer fra 7 ulike parti/gruppe da kommuneloven tillater inntil to flere varamedlemmer enn de faste fra partiet/gruppen . Til sammenligning har formannskapetets 11 representanter 24 vara på sine lister.

Alternativ 3:

Valgstyret øker antall faste medlemmer fra 11 til 15.

Økt antall representanter gir rom for bredere representasjon og kan styrke legitimitet om beslutninger som fattes. Slagsiden er at det kan medføre at det tar lengre tid å samle valgstyret, noe som i tidskritiske prosesser kan få konsekvenser for valggjennomføringen. For å fatte vedtak må det være minimum 8 tilstede. Dette innebærer at dersom valgstyret vil opprettholde en beredskap for hasteavgjørelser på valgnatten, må det være flere fra valgstyret tilstede ved telling enn dagens praksis.

Drøfting

Kommunedirektøren vurderer alternativ 1 som den beste løsningen. Størrelsen på valgstyret gir rom for bred politisk representasjon som er viktig for legitimitet og tillit til valget. Valgstyret med de samme 11 medlemmene som i formannskapet gir rom for kontinuitet og fleksibilitet, da de har hyppige og regelmessige møter.

Kommunedirektøren vurderer at alternativ 2 med færre representanter kan slå negativt ut for legitimitet og tillit til valg, dersom viktige vedtak fattes uten et fulltallig valgstyre.

Kommunedirektøren vurderer alternativ 3 som det minst aktuelle. Det blir mer tids- og arbeidskrevende å få samlet et vedtaksdyktig valgstyre, som ved tidskritiske prosesser kan få konsekvenser for valggjennomføringen.

Reglement

Valgstyret er et folkevalgt organ hjemlet i særlov, jf. kommuneloven § 5-1 (2) bokstav k, jf. valgloven § 4-1. Det skal derfor utarbeides et reglement for valgstyret som fastsetter virkeområde, vedtaksmyndighet, tidsperioden organet er opprettet for og andre sentrale bestemmelser om dets virksomhet, jf. kommuneloven § 5-13.

Reglementet som foreslås fastsetter valgstyrets sammensetning som anbefalt i denne saken.

Konklusjon

Kommunedirektøren anbefaler en videreføring av alternativ 1 hvor valgstyret består av formannskapetets 11 medlemmer. Det skal vedtas et reglement for valgstyret. Kommunedirektøren anbefaler at det vedlagte forslaget til reglement vedtas.

Vedtakskompetanse

Kommunestyret

Vedlegg

Forslag til reglement for valgstyret

